

ZASTUPANJE I VOĐENJE POSLOVA TRGOVAČKIH DRUŠTAVA

Priručnik za polaznike/ice

Izrada obrazovnog materijala:

Vesna Buljan

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske

Ivica Omazić

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske

Zagreb, rujan 2017.

Copyright 2017.

Pravosudna akademija

Ulica grada Vukovara 49, 10 000 Zagreb, Hrvatska

TEL 00385(0)1 371 4540 FAKS 00385(0)1 371 4549 WEB www.pak.hr

SADRŽAJ

UVODNE NAPOMENE.....	4
I. VOĐENJE POSLOVA	4
II. ZASTUPANJE DRUŠTVA.....	5
ZASTUPANJE I VOĐENJE POSLOVA U DIONIČKOM DRUŠTVU I DRUŠTVU S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU	7
I. UVOD.....	7
II. VOĐENJE POSLOVA U DIONIČKOM DRUŠTVU.....	8
1. Vođenje poslova u dioničkom društvu s dualističkim ustrojem	8
2. Vođenje poslova u dioničkom društvu s monističkim ustrojem	13
3. Primjena kodeksa korporativnog upravljanja	19
III. VOĐENJE POSLOVA U DRUŠTVU S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU	20
IV. ZASTUPANJE DIONIČKOG DRUŠTVA I DRUŠTVA S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU	25
1. Osobe ovlaštene za zastupanje.....	25
2. Zastupanje dioničkog društva.....	26
3. Zastupanje društva s ograničenom odgovornošću	29
4. Zastupanje na temelju odluke nadležnog organa.....	30
LITERATURA.....	32

UVODNE NAPOMENE

I. VOĐENJE POSLOVA

Svako trgovačko društvo neovisno od temelja udruživanja (kapital, osobe) u pravilu posluju i djeluje radi ostvarenja ciljeva koje su mu postavili njegovi osnivači i u općim aktima odredili djelovanje društva, što je zapravo pravni okvir za vođenje poslova i upravljanje društvom, u kojem članovi ostvaruju i svoje osobne interese.

Vođenje poslova društva je svako djelovanje za ostvarivanje svrhe zbog koje je društvo osnovano. Ono obuhvaća radnje koje se provode unutar društva (donošenje poslovnih odluka, organizacija rada, vođenje poslovnih knjiga i sl.) i radnje koje se poduzimaju prema trećima, a koje se ostvaruju zastupanjem društva.

Zakonom o trgovačkim društvima propisuje tko je u pojedinom tipu trgovačkog društva ovlašten voditi poslove društva i zastupati ga. Tako u društvima kapitala propisuje više vrsta organa ovlaštenih za vođenje poslova društva, pri čemu poslovna funkcija pripada upravi, dok nadzorni odbor, bez obzira na to postoji li kao obligatorni organ društva (dioničko društvo) ili kao fakultativni organ (društvo s ograničenom odgovornošću) u pravilu nadzire poslove društva i djelovanje uprave. U monističkom ustroju organa dioničkog društva ključnu ulogu ima upravni odbor, kao jedini organ upravljanja koji ima značajni utjecaj na vođenje poslova društva od izvršnih direktora.

Odnos uprave i drugih organa društva, kada je riječ o utjecaju i ograničenjima kod vođenja poslova društva, određen je položajem koji uprava ima u društvu.

Ono što u društvima kapitala spada u nadležnost organa upravljanja, u društvima osoba čine njihovi članovi, osim u GIU koje ima upravu ovlaštenu za vođenje poslova tog društva.

Od osoba koje vode poslove društva, neovisno od toga radi li se o društvima kapitala ili personalnim društvima, očekuje se da obavljaju svoju dužnost s pozornošću urednog i savjesnog gospodarstvenika, da se suzdržavaju od postupaka kojima konkuriraju društvu, da vode poslove u interesu društva i da čuvaju poslovnu tajnu društva.

Od tih se osoba kao sudionika obveznog odnosa očekuje da ispunjava svoje obaveze, da u obavljanju određene djelatnosti postupaju prema pravilima struke i s pozornošću dobrog gospodarstvenika.

Pod pravnim standardom postupanja s pozornošću urednog i savjesnog gospodarstvenika podrazumijeva se vođenju svih poslova društva kao prosječni voditelj poduzeća, odnosno kao osobe kojima je povjerena briga o tuđim imovinskim interesima.

ZTD (čl. 252/3) propisuje slučajeve u kojima povrede vođenja poslova društva s pozornošću urednog i odgovornog gospodarstvenika dovode do odgovornosti članova uprave za štetu. Uz to članovi uprave odgovaraju i u drugim slučajevima kada se ispune opće i posebne pretpostavke za njihovu odgovornost. Pritom se polazi od toga da je štetna svaka radnja ili propuštanje člana organa upravljanja u vezi s vođenjem poslova društva, kao i da je poduzimanjem neke od tih radnji nastala šteta društvu. Nema odgovornosti za štetu prema društvu ako je radnja poduzeta na temelju valjane odluke glavne skupštine, međutim odgovornost prema vjerovnicima nije isključena.

Na vođenje poslova društva ima utjecaja okolnost da se društva u smislu ZTD smatraju povezanim društvima. Odnos povezanosti se može temeljiti na udjelima u temeljnom kapitalu ovisnog društva, odnosno većinskom pravu glasa na glavnoj skupštini ili skupštini ovisnog društva, mogućnosti da jedno društvo utječe na sastav upravnih i nadzornih organa drugog društva, jedinstvenom vođenju poslovanja povezanih društava te ostvarivanjem prevladavajućeg utjecaja u ovisnom društvu na temelju ugovora ili statuta, odnosno društvenog ugovora ovisnog društva.

Ako su dva ili više pravno samostalnih trgovačkih društava povezana jedinstvenim vođenjem poslova (čl. 476. ZTD) smatraju se koncernom. Društva koja su tako objedinjena zovu se društva koncerna, ona ne moraju biti u međusobnom odnosu ovisnosti, ali moraju biti objedinjena jedinstvenim vođenjem (koncern ravnopravnih društava).

U praksi koncern može nastati da postojeće trgovačko društvo osnuje novo trgovačko društvo na koje će prenijeti dio svoje imovine i određene djelatnosti, kada jedno trgovačko društvo preuzima dionice, odnosno udjele u drugim društvima od njihovih dotadašnjih članova i sklapanjem ugovora o vođenju poslova društva.

Trgovačka društva se mogu međusobno povezivati i putem poduzetničkih ugovora. Ti ugovori predstavljaju organizacijske ugovore kojima se ne uređuju samo odnosi između trgovačkih društava – ugovornih strana već i odnosi između trgovačkog društva i članova drugog društva (vanjski dioničari). To se osobito odnosi na ugovor o vođenju poslova društva i ugovor o prijenosu dobiti.

Članovi uprave ovisnog društva ne odgovaraju za štetu ako su štetnu radnju poduzeli postupajući po uputama vladajućeg društva shodno ovlastima koje ono ima za vođenje društva temeljem ugovora o vođenju poslova društva ili ovlasti koje ima temeljem priključenja.

II. ZASTUPANJE DRUŠTVA

Zastupanje je vođenje poslova društva poduzimanjem pravnih radnji prema trećima. Zastupanje društva je i poduzimanje pravnih radnji pred sudom te upravnim i

drugim organima .Zakonska ovlast zastupanja ne može se prenijeti na drugu osobu, druge organe ili nekog trećeg.

U javnom trgovačkom društvu svaki član je ovlašten zastupati društvo ako društvenim ugovorom nije isključen od zastupanja. Zastupanje je pojedinačno ako članovi nisu ništa posebno ugovorili. Društvenim ugovorom može se odrediti da svi članovi ili više njih mogu zastupati društvo samo skupno. Članovi društva ovlašteni za skupno zastupanje mogu ovlastiti pojedine između sebe da u ime društva poduzimaju određene poslove ili određene vrste poslova.

Kod zastupanja, za razliku od vođenja poslova društva nema razlike između redovitih i izvanrednih poslova niti se na zastupnike odnose ograničenja koja se odnose na prokuriste. Zakonske ovlasti zastupnika javnog trgovačkog društva mogu se ograničiti, ali samo u unutarnjem odnosu između članova, dok prema trećima takva ograničenja nemaju pravni učinak i ne djeluje prema trećima. Komanditno društvo zastupaju isključivo komplementari. U GIU uprava obavlja polove posloводства i zastupanja.

U dioničkom društvu uprava u okviru poslova zastupanja poduzima sve pravne radnje zastupanja prema trećima u pravnim poslovima, pred sudom i tijelima vlasti. Svi članovi uprave imaju pravo potpisivanja u ime društva s navodom tvrtke i svojstva člana uprave. Pravo zastupanja nije ograničeno djelokrugom rada i djelatnosti društva. Pravni učinci zastupanja prema trećima ne mogu se ograničiti. Članak 253. ZTD određuje da propisi za članove uprave vrijede i za njihove zamjenike. U monistički ustrojenom dioničkom društvu, društvo zastupaju izvršni direktori.

Društvo s ograničenom odgovornošću zastupa uprava društva. Članovi uprave moraju poštivati ograničenja ovlasti za zastupanje postavljena društvenim ugovorom, odlukom članova društva i obvezatnim uputama nadzornog odbora.

Prema autorima, teme su vrlo aktualne u današnjem gospodarskom okruženju i za nadati se da smo na radionici ukazali na osnovne razlike između vođenja poslova i zastupanja društva.

ZASTUPANJE I VOĐENJE POSLOVA U DIONIČKOM DRUŠTVU I DRUŠTVU S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU

I. UVOD

Trgovačka društva pa tako i dioničko društvo i društvo s ograničenom odgovornošću, kao pravne osobe obavljaju gospodarske djelatnosti radi ostvarenja cilja zbog kojeg su osnovani. Te djelatnosti su navedene u njihovim temeljnim aktima (statutu, društvenom ugovoru odnosno izjavi o osnivaju). Da bi ta društva ostvarila svoj cilj, moraju unutar društva kao i nastupanjem i djelovanjem vani, prema trećima, obavljati potrebne poslove koji će dovesti do ostvarivanja ciljeva društva.

Osnovni cilj dioničkog društva i društva s ograničenom odgovornošću je da vodi svoje poduzeće (organizacijsku cjelinu koju čine objektivni, subjektivni i organizacijski sastojci). Međutim, sve te poslove unutar društva i prema vani neposredno izvršava više fizičkih osoba te je za njihovo usklađeno djelovanje potrebno u društvu imati jednu ili više fizičkih osoba koje će voditi te poslove. O zakonskom uređenju kao i o unutarnjem ustrojstvu društva ovisi tko vodi njegove poslove i na koji način. Zakonom o trgovačkim društvima propisano je tko ih vodi uz određene modifikacije koje to omogućuje zakon. Zbog potrebe uspostavljanja unutarnje hijerarhijske organizacije poslovanja, bez koje društvo kao ni njegovo poduzeće ne bi moglo poslovati važno je odrediti osobe koje vode poslove društva. Pored toga, određenje osoba koje su ovlaštene voditi poslove trgovačkog društva važno je i za utvrđenje tko je odgovorna osoba za eventualni prekršaj ili kazneno djelo, kao i za osobnu materijalnu odgovornost.

Samo vođenje poslova društva je svako djelovanje koje vodi ka ostvarenju cilja i bilo da je riječ o poduzimanju pravnih ili nekih drugih radnji. Stoga bi se vođenju poslova moglo podijeliti u dva dijela i to:

- a) strateško, kao poslovi u širem smislu, koje bi obuhvaćali postavljanje načela poslovne politike društva i opće upravljanje društvom,
- b) tekuće vođenje poslova - poslovi u užem smislu u što ulazi obavljanje svakodnevnih poslova, koji bi obuhvaćali brigu o postavljanje ustroja poduzeća, provođenje kratkoročnih planova i taktike djelovanja, vođenje i nadzor nad cijelim poduzetništvom društva, odlučivanje o organizaciji, postupanju u odnosima s trećima i sl. To uključuje povjeravanje poslova drugim fizičkim osobama i nadzor nad radom tih osoba, poduzimanje radnji prema trećim osobama, kao što su nabava materijala, kupnja ili prodaja robe, zapošljavanje, zatim vođenje poslovnih knjiga, izrada godišnjih financijskih izvješća, vođenje korespondencije, nadzor nad zaposlenima, vođenje sporova i sudjelovanje u drugim postupcima i sl.

II. VOĐENJE POSLOVA U DIONIČKOM DRUŠTVU

Vođenje poslova u dioničkom društvu ovisi o načinu uređenja, odnosno ustroja organa društva. Tako treba razlikovati način vođenja poslova i zastupanja ovisno da li se radi o dioničkom društvu s dualističkim ustrojem organa ili pak sa monističkim.

Kod dualističkog ustroja organa poslove dioničkog društva vodi uprava, samostalno i na vlastitu odgovornost i tu je mogućnost utjecaja dioničara mala.

U dioničkom društvu s monističkim ustrojem organa poslove u operativnom smislu vode izvršni direktori i moraju postupati po uputama upravnog odbora. Mogućnost utjecaja dioničara također je mala. Za razliku od dioničkog društva poslove društva s ograničenom odgovornošću vodi uprava, koja mora postupati po uputama skupštine.

1. Vođenje poslova u dioničkom društvu s dualističkim ustrojem

a) UPRAVA - sastav uprave

Uprava koja se sastoji od jednog ili više osoba (direktora), čiji se broj određuje statutom. Ako se uprava sastoji od više osoba, jedna se od njih mora imenovati za predsjednika. Članom uprave može biti svaka fizička osoba koja je potpuno poslovno sposobna. U statutu se mogu odrediti uvjeti za imenovanje članova uprave. Članom uprave ne može biti osoba:

1. koja je kažnjena za kazneno djelo zlouporabe stečaja, zlouporabe u postupku stečaja, pogodovanja vjerovnika ili povrede obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga iz Kaznenog zakonika Republike Hrvatske i to za vrijeme od pet godina po pravomoćnosti presude kojom je osuđena, s time da se u to vrijeme ne računa vrijeme provedeno na izdržavanju kazne ili

2. protiv koje je izrečena mjera sigurnosti zabrane obavljanja zanimanja koje je u potpunosti ili djelomično obuhvaćeno predmetom poslovanja društva za vrijeme dok traje ta zabrana.

Upravu imenuje i opoziva nadzorni odbor društva. Ostane li društvo bez uprave (npr. zbog smrti članova, zbog opoziva svih njezinih članova, ostavke), to ne utječe na opstanak društva, samo što ono gubi sposobnost djelovanja u onome što je Zakonom propisano da radi uprava. O tome da društvo ima upravu brine se nadzorni odbor. Postoji mogućnost i sudskog imenovanja članova uprave (čl. 245.)

Uprava voditi poslove dioničkog društva na vlastitu odgovornost (čl. 240. st. 1. ZTD-a). Ako se uprava sastoji od više osoba, članovi uprave ovlašteni su poslove voditi samo zajedno. Statutom se može odrediti i drugačiji način vođenja poslova, ali se ne može odrediti da se u slučaju različitih mišljenja članova uprave smatra da je donesena odluka za koju se odlučila manjina. Ako su glasovi pri odlučivanju jednako podijeljeni, a statutom se za taj slučaj drugačije ne odredi, odlučujući je glas predsjednika uprave.

Uprava može donijeti poslovnik o svome radu, ako njegovo donošenje nije po statutu u nadležnosti nadzornog odbora ili ako ga i bez određivanja takve nadležnosti taj organ ne donese. Pitanja koja se inače uređuju poslovníkom mogu se urediti statutom. Odluka uprave o poslovniku mora se donijeti jednoglasno.

Uprava pri vođenju poslova društva mora voditi brigu prvenstveno o zaštiti interesa društva. Taj interes obuhvaća interes dioničara, interes zaposlenih i opći interes koji društvo ne smije povrijediti, jer inače može doći do primjene propisanih sankcija prema društvu, što mu opet nanosi štetu. Kod vođenja poslova uprava mora voditi računa o trajnoj rentabilnosti i stabilnosti poslovanja, a ne da ide samo za kratkoročnim stjecanjem dobiti. Stoga se i izdaci za socijalna davanja u korist zaposlenih ili općenito sponzoriranje kulturnih, sportskih i drugih priredbi i sl. koja u konačnici doprinose rentabilnosti i stabilnosti poslovanja smatraju da su u skladu s dužnošću vođenja polova uprave.

Kako je društvo nositelj poduzeća to se vođenje poslova društva ponajprije sastoji od vođenja poduzeća koje ono ima. Odredba ZTD-a po kojoj uprava vodi poslove društva prisilnopravne je naravi. To znači da drugi organi u tome ne mogu na nju utjecati, ali i da ona tu svoju ovlast ne može prenijeti na drugoga (ona je neotuđiva), čak ni onda kada bi za to dobila suglasnost nadzornog odbora ili glavne skupštine. Vođenje poslova društva je pravo i dužnošću uprave. Pri tome se mora uzeti u obzir da ZTD dopušta da se statutom dioničkog društva odstupa od njegovih odredbi samo kada se to tim zakonom izričito dopusti. Odredba statuta kojom bi se položaj uprave u vođenju poslova društva uredio drukčije nego što je to tim zakonom propisano bila bi ništeta (čl. 173. st. 4. ZTD-a).

b) Način rada uprave

Uprava može raditi na način samo ako se s nekom radnjom izričito ili konkludentno suglase svi članovi uprave. Članovi uprave mogu donositi odluke usmeno, telefonom, mailom i drugim načinima kojima se očituje volja. Nije propisan oblik u kojemu se mora izraziti volja koja znači da djeluju zajedno. Nije potrebno da član izrazi svoje protivljenje na točno određeni način. Očitovanje volje mora prispjeti ostalim članovima uprave da bi bilo valjano, od kada ono i djeluje. Nakon toga se više ne može opozvati bez suglasnosti onih kojima je upućeno. Stoga su valjani zaključci usvojeni na sjednici uprave iako o njima nije sastavljen zapisnik. Odlučivati se može i izvan sjednice. Iznimka postoji kada se mora sazvati sjednica a propisana je Zakonom o bankama. Hrvatska narodna banka može za banku za koju utvrdi da krši propise i pravila o upravljanju rizicima tražiti sazivanje sjednice uprave banke (može to tražiti i glede nadzornog odbora i glavne skupštine) radi razmatranja i postizanja dogovora o mjerama za poboljšanje stanja u banci (čl. 127. st. 1. t. 2. Zakona o bankama).

Statutom ili poslovnikom mogu se predvidjeti i drugačija rješenja kao: Tako se može predvidjeti:

- zajedničko vođenje poslova, koje se izražava voljom većine,
- pojedinačno vođenje poslova bez ograničenja ovlaštenja,

- pojedinačno vođenje poslova po pojedinim područjima (financije, prodaja, proizvodnja, marketing, poslovi s inozemstvom, pitanja osoblja itd.),
- pojedinačno vođenje poslova koje je teritorijalno ograničeno (poslovanje određenih podružnica, poslovanje na području neke zemlje ili skupine zemalja i sl.).

Pojedinačno vođenje poslova može se odrediti samo u granicama koje postavlja Zakon, ali ne bi bilo moguće to učiniti za poslove koje Zakon zahtijeva jednoglasnu odluku svih članova, kao npr. donošenjem poslovnika o radu uprave (čl. 240. st. 3. ZTD-a).

Svaki član dužan je izvještavati ostale članove o svemu što čini. Iza svega što poduzme neki član uprave na temelju unutarnje podjele poslova stoje svi članovi, uprava kao cjelina, i za to odgovaraju, pa odatle i obveza svakog od njih da pazi na ono što rade drugi članovi uprave, ali ne tako da ih ometa u radu.

Kada je tako određeno statutom uprava može svoje odluke, donositi propisanom većinom glasova, običnom ili kvalificiranom. Odredi li se da se odluka donosi većinom glasova svih članova uprave, ona je donesena i ako uprava nema potreban broj članova pod uvjetom da su za nju glasovali članovi koji prema potrebnom broju članova uprave čine većinu. Običnom većinom, odluka je donesena ako se za nju daje jedan glas više od onih koji su dani protiv. Ne uzimaju u obzir glasovi koji nisu dani. Većine kojima se donose odluke ne bi se mogle urediti poslovníkom o radu uprave, jer Zakon izričito propisuje da se to uređuje statutom (čl. 240. st. 2. ZTD-a). Ako su glasovi jednako podijeljeni, prijedlog odluke nije prihvaćen jer nije dobio većinu glasova, ali se u statutu može propisati da se smatra kako je donesena odluka za koju je glasovao određeni član uprave, s time da to može, ali i ne mora, biti predsjednik (čl. 240. st. 2. ZTD-a). Međutim, ako se uprava sastoji od dva člana, glas predsjednika ne bi smio prevladati jer bi se time odluka prepuštala samo jednome članu uprave i on bi u stvarnosti onda uvijek mogao donositi odluke potpuno ignorirajući drugog člana uprave.

Statutom se može predvidjeti i pravo veta određenoga člana na odluku većine, čime se blokira njezino donošenje, s time da to ne mora biti predsjednik. To se pravo može dati i određenoj kvalificiranoj manjini članova. Tome se ne protivi odredba Zakona po kojoj se statutom ne može odrediti da se u slučaju različitih mišljenja u upravi smatra donesenom odluka za koju se odlučila manjina (240. st. 2. ZTD-a). Može se predvidjeti da se vetom konačno zaustavlja primjena valjano donesene odluke ili da se primjena odluke samo odgađa do nekog ponovnog odlučivanja o istom pitanju. Pravo veta može se predvidjeti u statutu društva ili u poslovniku za rad uprave, jer Zakon a to ne određuje nego samo ograničava da se pitanje odlučujućeg glasa, ako su podijeljeni, propisuje statutom. Stoga se statutom ne bi moglo propisati ni to da neke odluke uprave može donositi uže tijelo sastavljeno od samo nekih članova uprave (primjerice predsjedništvo), jer bi to bilo suprotno zabrani da se odluka donosi glasovima manjine nasuprot volji većine. Isto tako ne bi se moglo predvidjeti ni odredba po kojoj bi to uže tijelo bilo sastavljeno od većine članova uprave niti da se u njemu odluke donose s toliko glasova da oni čine više od polovine glasova svih članova uprave (npr. jednoglasno ili nekom posebno velikom kvalificiranom većinom), jer bi se time oduzela mogućnost ostalim članovima uprave koji nisu članovi takvog tijela da sudjeluju u raspravljanju i da glasuju, čime bi se povrijedilo načelo da su svi članovi uprave imaju jednaka prava.

Preglasani članovi uprave moraju lojalno provoditi donesenu odluku. Ako bi ta odluka bila suprotna propisima ili bi bila štetna za društvo, njihova se odgovornost ne isključuje samo time što su glasovali protiv nje. Oni moraju, nakon što je odluka donesena, poduzeti sve što je u njihovoj moći da spriječe provođenje takve odluke. Tako se moraju obratiti nadzornom odboru a ne trećima izvan društva, osim u slučaju kada je očito riječ o kriminalnim radnjama.

Svoj način rada uprava, za ono što nije određeno da se uređuje statutom, može urediti Poslovníkom o radu uprave koji dakle nije obvezan i to samo ako statutom nije određeno da ga donosi nadzornog odbora ili ako ga taj odbor, bez obzira na odredbe statuta, sam ne donese (čl. 240. st. 3. ZTD-a). To znači da ga uprava može donijeti tek ako nadzorni odbor ne iskoristi to pravo koje mu inače pripada po Zakonu, a može mu se dodijeliti i statutom.

Poslovník mora biti u pisanom obliku i donosi se jednoglasno (čl. 240. st. 3. ZTD-a). Poslovníkom se uređuju unutrašnja pravila rada uprave, npr.: vremenski razmaci u kojima se održavaju sjednice, način vođenja sjednica, nazočnost na sjednicama članova i osoba koje se mogu pozvati, pravila o zastupanju, način obavještanja, stvaranje odbora i povjerenstava i sl. Za izmjene i dopune poslovníka potrebna je također jednoglasna odluka članova uprave. Pitanja koja se uređuju poslovníkom mogu se urediti i statutom (čl. 240. st. 3. ZTD-a).

c) Odnos uprave i drugih organa

Kada vodi poslove društva, uprava to čini na vlastitu odgovornost (čl. 240. st. 3. ZTD-a), što znači da nije vezana uputama drugih organa društva, pa ni uputama koje joj dadu većinski dioničari. Nadzorni je odbor pak, kada je riječ o vođenju poslova društva, ograničen na obavljanje nadzora, pa mu se ne mogu prenijeti ovlasti vođenja tih poslova. Međutim, kada je nadzornom odboru dano pravo na davanje suglasnosti za pojedine poslove, može se reći da u tim slučajevima utječe na vođenje poslova samo svojim uskratkom suglasnosti kojom može samo spriječiti neko djelovanje uprave. Nadzorni odbor ipak posredno može utjecati na djelovanje i način rada uprave time što je ovlašten donijeti poslovník o njezinu radu (čl. 240. st. 3. ZTD-a), imenovati opozvati članove uprave (čl. 244. ZTD-a), određivati njihova primanja i s njima sklapati ugovore u ime društva (čl. 247. ZTD-a).

Nadzorni se odbor najviše približava vođenju poslova društva obavljanjem nadzora, pa je stoga bitno provesti razgraničenje nadležnosti prema upravi koja te poslove vodi. Ne smije se, naime, dopustiti da nadzor preraste u vođenje poslova, jer bi se to kosilo s temeljnim postavkama ZTD-a. Pa i kada je Zakonom propisana mogućnost da se statutom odnosno odlukom nadzornog odbora odredi kako je za obavljanje nekih poslova uprave potrebna prethodna suglasnost nadzornog odbora (čl. 263. st. 5), riječ je o olakšavanju preventivnog nadzora što ga taj organ provodi, ali mu to omogućuje i utjecaj na vođenje poslova društva. Ako je davanje suglasnosti određeno statutom, nadzorni odbor ne može odlučivati hoće li se koristiti tim pravom, nego ga je dužan ostvarivati. Pritom nadzorni odbor donosi odluke kao organ, a odluku mora priopćiti upravi.

Utjecaj na vođenje poslova društva, ograničen je dvojako prvo, statutom i drugo odlukom nadzornog odbora kroz davanjem suglasnosti. Ako za neku radnju nije dana suglasnost, nakanjena se radnja ne može poduzeti, pa to ima značenje veta. Ništava bi bila odredba statuta ili odluka nadzornog odbora kojom bi se odredilo da poduzimanje nekih mjera ulazi u nadležnost toga odbora. Dobijanje suglasnost mora se odnositi na određene vrste poslova. Ne bi bila dopuštena odredba po kojoj bi se to odnosilo na "sve bitne poslove", ali bi se moglo odrediti da je suglasnost potrebna, primjerice, za osnivanje novih pogona, za stjecanje udjela, za poslove s nekretninama, za uzimanje zajmova kada to prelazi određene granice. U iznimnim slučajevima to se može odnositi i na neki pojedinačni posao.

Kada se statutom poduzimanje posla čini ovisnim o suglasnosti nadzornog odbora, uprava je dužna prije nego što poduzme posao zatražiti odluku nadzornog odbora kojom se daje takva suglasnost. Prethodno traženje suglasnosti proizlazi iz prirode preventivne mjere nadzora.

Nadzorni odbor drugim ovlastima kao npr. donošenje poslovnika za rad uprave, utvrđivanje godišnjih financijskih izvješća, izmjena statuta radi usklađivanja njegova teksta i sl., utječe na neka pitanja vođenja poslova društva.

Iznimno posebnim se zakonom kojim se uređuju dionička društva što obavljaju zakonom propisane djelatnosti propisuje obveza uprave da pribavi suglasnost nadzornog odbora kao u Zakonu o bankama gdje se u nekim slučajevima propisuje da za obavljanje određenih poslova uprava banke mora dobiti suglasnost nadzornog odbora (čl. 31. Zakona o bankama).

Odluke uprave o vođenju poslova društva ne mogu se u pravilu učiniti ovisnima o suglasnosti koju bi na to morala dati glavna skupština, osim ako bi uprava sama zatražila da glavna skupština odluči o nekim pitanjima vođenja poslova (čl. 275. st. 2. ZTD-a). Tada je uprava dužna slijediti odluku glavne skupštine. U nekim bi slučajevima uprava morala tražiti suglasnost skupštine, jer bi, propustivši da to učini, povrijedila svoju obvezu da u interesu društva pokaže potreban oprez u vođenju poslova društva, kao kod pripajanja, spajanja i podjele.

Vođenje poslova uprave na vlastitu odgovornost znači da ona donosi odluke prema vlastitoj prosudbi. Takva prosudba znači postupanje uvijek u interesu društva i njegova poduzeća. Tako je uprava dužna kada nastanu određeni poremećaji u poslovanju društva sazivati glavnu skupštine, kao u slučaju kada gubitak društva iznosi polovicu temeljnog kapitala društva, zabrana plaćanja nakon što društvo postane nesposobno za plaćanje ili prezaduženo i obveza pokretanja stečajnog postupka kada se za to ispune uvjeti zbog prezaduženosti društva ili nemogućnosti plaćanja (čl. 251). Posljedica neispunjenja te obveze jest i kaznena odgovornost članova uprave a može dovesti i do odgovornosti vjerovnicima za štetu počinjenu time što stečaj nije na vrijeme bio pokrenut (čl. 110. st. 3. Stečajnog zakona).

Članovi uprave moraju voditi poslove društva s pozornošću urednog i savjesnog gospodarstvenika i čuvati poslovnu tajnu društva. Član uprave ne postupa protivno obvezi o načinu vođenja poslova društva ako pri donošenju poduzetničke odluke smije na temelju primjerenih informacija razumno pretpostaviti da djeluje za dobrobit društva.

Članovi uprave koji povrijede svoje obveze odgovaraju za štetu društvu kao solidarni dužnici. U slučaju spora članovi uprave moraju dokazati da su primijenili pozornost urednog i savjesnog gospodarstvenika (čl. 252. ZTD-a).

2. Vođenje poslova u dioničkom društvu s monističkim ustrojem

ZTD daje slobodu izbora ustroja dioničkog društva, da li će ono imati ustrojene organe u dualističkom ili monističkom sustavu. Tako se statutom se može odrediti da društvo umjesto uprave i nadzornog odbora ima upravni odbor (čl. 272.a ZTD-a).

a) UPRAVNI ODBOR - sastav

Upravni odbor dioničkog društva u monističkom sustavu je uz glavnu skupštinu jedini i obvezatni organ društva. Statutom ili odlukom glavne skupštine ne može se ukinuti ili zamijeniti s nekim drugim organom niti ga se može drukčije zvati, npr. nadzorni organ, upravni organ, uprava, izvršni odbor, i sl., jer bi to uz postojanje dioničkih društava s dualističkim sustavom, upravom i nadzornim odborom, kao i raznih naziva organa drugih pravnih osoba, dovelo do nepotrebne zbrke.

U dualističkom sustavu vođenje poslova i zastupanje društva, kako je naprijed izneseno strogo su odvojeni od nadzora nad poslovanjem društva što se očituje na taj način da su te funkcije povjerene dvama različitim organima i tako da ista osoba ne može biti članom obaju organa. Dakle, upravljačke i nadzorne funkcije u društvu su strogo odvojene s tim da su upravljačke funkcije povjerene upravi, a kontrolne nadzornom odboru.

U monističkom sustavu, u kojem pored glavne skupštine postoji samo još jedan organ Upravni odbor, sudjelovanje članova društva u organu koji vodi poslove društva je neposrednije i izravnije, jer ne postoji posebni nadzorni organ koji bi kontrolirao i nadzirao rad uprave. Nadzor nad vođenjem poslova društva mogu voditi i osobe koje nisu strogo odvojene od uprave. Kako nema posebnog organa koji bi nadzirao poslovanje uprave po prirodi stvari formalno bi glavna skupština trebala biti organ koji nadzire poslovanje društva, ali kako se ona rijetko sastaje faktički upravni odbor vodi i poslove društva i nadzire management u njegovom poslovanju.

Upravni odbor sastoji se od najmanje tri člana. Statutom se može odrediti da upravni odbor ima više članova (čl. 272.b). Dakle, odredba o minimalnom broju članova je prisilna norma i broj članova se statutom ili odlukom glavne skupštine ne može smanjiti, ali se statutom može povećati. Kad je zakonom određeno da u nadzornom odboru mora biti predstavnik radnika, to vrijedi i za predstavnika radnika u upravnom odboru. Za određenje broja članova upravnog odbora na odgovarajući se način primjenjuje odredba članka 254. ZTD-a, tako da upravni odbor mora biti sastavljen od neparnog broja i imati najviše 21, ovisno u veličini temeljenog kapitala

(- do 12.000.000,00 kuna, 9 članova, - do 80.000.000,00 kuna, 15 članova - preko 80.000.000,00 kuna, 21 član).

U pogledu svojstava osoba koje mogu biti izabrane za članove upravnog odbora na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članka 255. st. 2. t. 2. do 5. ovoga ZTD-a, s time da se pod tamo spomenutim tijelima društva smatra i upravni odbor. Prema tome član upravnog odbora može biti fizička osoba koja je potpuno poslovno sposobna. Statutom se mogu odrediti uvjeti koje mora ispuniti osoba da bi bila imenovana u nadzorni odbor. Članom upravnog odbora ne može biti član upravnog odbora u deset društava, član uprave, odnosno izvršni direktor društva koje je ovisno u odnosu na dioničko društvo, član uprave, odnosno izvršni direktor drugog društva kapitala u čijem se nadzornom, odnosno upravnom odboru nalazi član uprave društva.

U dualističkim sustavima dioničkih društava propisana je opća zabrana članstva jedne osobe istodobno u upravi i nadzornom odboru (čl. 261. st. 1. ZTD-a). Načelo nespojivosti dužnosti postoji zbog stroge odvojenosti vođenja poslova i zastupanja od nadzora (inkompatibilnost). Međutim, u monističkom ustroju gdje upravni odbor vodi društvo ne zastupa ga prema trećima, ali nadzire poslovanje društva i imenuje izvršne direktore, ne postoje dva organa, pa je dopušteno da jedna osoba može biti ili samo član upravnog odbora a druga može biti i član i izvršni direktor. Pitanje je samo mjere (broja) mogućeg sudjelovanja izvršnih direktora u upravnom odboru. Stoga postoji temeljno pravilo da se izvršnim direktorima mogu imenovati i članovi upravnog odbora, ali samo tako da većina članova upravnog odbora nisu izvršni direktori. Kada bi broj izvršnih direktora mogao biti isti ih veći u upravnom odboru od neizvršnih direktora, izgubio bi se smisao postojanja upravnog organa kao onoga koji vodi društvo i nadzire izvršne direktore.

Članom upravnog odbora ne može biti ni osoba: koja je kažnjena za kazneno djelo zlouporabe stečaja, zlouporabe u postupku stečaja, pogodovanja vjerovnika ili povrede obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga iz Kaznenog zakonika Republike Hrvatske i to za vrijeme od pet godina po pravomoćnosti presude kojom je osuđena, s time da se u to vrijeme ne računa vrijeme provedeno na izdržavanju kazne ili protiv koje je izrečena mjera sigurnosti zabrane obavljanja zanimanja koje je u potpunosti ili djelomično obuhvaćeno predmetom poslovanja društva za vrijeme dok traje ta zabrana.

b) Izbor, imenovanje članova upravnog odbora, trajanje mandata i odnosi s društvom

Na izbor i imenovanje članova upravnog odbora na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članka 256. ZTD-a, o izboru i imenovanju članova nadzornog odbora, koje dakle bira glavna skupština.

Članovi upravnog odbora biraju se, odnosno imenuju na vrijeme određeno statutom ali najviše na šest godina i mogu biti ponovno birani, odnosno imenovani s

tim da ako u odluci o izboru odnosno u izjavi o imenovanju nije što drugo rečeno, mandat članu upravnog odbora počinje s danom donošenja te odluke odnosno davanja izjave bez obzira na upis u sudskom registru (odgovarajuća primjena čl. 258. ZTD-a). Dakle, upis u sudski registar ima deklarativni značaj. S druge strane mandat nadzornog odbora u našem dualističkom ustroju traje najdulje četiri godine. Članovi upravnog odbora mogu biti ponovno birani odnosno imenovani još jednom ili više puta na isto ili kraće razdoblje utvrđeno statutom. Nedostaje li broj članova upravnog odbora tako da se ne bi mogle donositi valjane odluke, članove koji nedostaju imenovat će sud uz odgovarajuću primjenu čl. 257. ZTD-a, koji se odnosi na imenovanje člana nadzornog odbora. Prijedlog sudu može staviti svaki član upravnog odbora ili dioničar, a dužni su ga staviti izvršni direktori društva. Ako je u upravnom odboru predstavnik radnika ili u njemu mora biti, prijedlog može staviti i radničko vijeće. Ispražnjena mjesta sud popunjava do punog broja članova predviđenih statutom ili zakonom

Ima li upravni odbor za vrijeme dulje od tri mjeseca manje članova od broja predviđenog zakonom ili statutom društva, sud će na prijedlog neke od osoba iz prethodnoga stavka ovoga članka imenovati članove odbora koji nedostaju. U hitnom slučaju sud će to na prijedlog neke od spomenutih osoba učiniti i prije isteka tog roka.

Članu upravnog odbora kojeg je imenovao sud istječe mandat početkom trajanja mandata člana izabranog odnosno imenovanog u skladu sa statutom društva umjesto člana koji je nedostajao. Član upravnog odbora kojeg je imenovao sud ima pravo na naknadu troškova koje ima u vezi s obavljanjem posla, a ako članovi upravnog odbora primaju nagradu za svoj rad, i na tu nagradu. Na prijedlog člana o kojemu je riječ sud će odrediti visinu naknade i nagrade. Na temelju odluke suda može se provoditi ovrha. Na nagradu za rad članova upravnog odbora, ugovore koje oni sklapaju s društvom i na davanje kredita od strane društva na odgovarajući se način primjenjuju odredbe o nagradama članovima nadzornog odbora (čl. 269. do 271. ZTD-a). Isto tako se primjenjuju i odredbe o nadzornom odboru glede upisa u sudski registar s tim da prijavu za upis podnose i promjene objavljuju svi izvršni direktori i predsjednik upravnog odbora (čl. 272.g ZTD-a).

c) Nadležnost upravnog odbora

Nadležnost upravnog odbora kao specifičnog organa monističkog sustava po sadržaju ovlasti (nadležnosti) se razlikuje od uprave dualističkog sustava i približava nadzornom odboru toga sustava, dok izvršni direktori u monističkom sustavu u dobroj mjeri preuzimaju ovlasti uprave dualističkog ustroja.

Upravni odbor vodi društvo, postavlja osnove za obavljanje predmeta poslovanja, nadzire vođenje poslova društva i zastupa društvo prema izvršnim direktorima društva. Dakle, nadležnost upravnog odbora kako je to propisano u odredbi čl. 272.h ZTD-a navodi se na prvom mjestu vođenje društva (bez riječi "poslova" između) ali ne obnavljanje samog poslovanja, te da "nadzire" vođenje poslova društva. Kada upravni odbor zastupa društvo prema nekome od izvršnih

direktora u tome ne može sudjelovati nitko od izvršnih direktora društva. Upravni odbor ne zastupa društvo prema vani, nego samo zastupa društvo prema izvršnim direktorima.

Upravni odbor dužan je sazvati glavnu skupštinu kada je to potrebno radi dobrobiti društva. O tome donosi odluku običnom većinom glasova. Upravni odbor može obavljanje pojedinih radnji u vezi s pripremom i vođenjem glavne skupštine povjeriti izvršnim direktorima ali ne može sazivanje glavne skupštine prenijeti na izvršne direktore.

Upravni odbor brine se o tome da se uredno vode poslovne knjige društva. Dužan je poduzimati mjere prikladne za sustavni nadzor nad vođenjem poslova društva kako bi se pravodobno otkrile okolnosti koje dovode u opasnost društvo i njegovo poslovanje.

Upravni odbor osim nadležnosti propisane u čl. 272.h ZTD-a ima i druge ovlasti predviđene samim ZTD-om, a mnoge se mogu proširiti i statutom slično kao i kod nadzornog odbora dualističkog ustroja.

U slučaju gubitka društva, prezaduženost i nesposobnost za plaćanje čl. 272.h st. 4.ZTD-a upućuje na odgovarajuću primjenu čl. 251. ZTD-a o dužnosti (obvezama) uprave kad se nađe u tim prilikama, tj. o obvezi pokretanja stečajnog postupka.

Kod sastavljanje i utvrđivanje godišnjih financijskih izvješća na odgovarajući način primjenjuju se odredbe čl. 300.a do 300.e ZTD-a, tako da što je tamo predviđeno za nadzorni odbor vrijedi za upravni odbor, a što za upravu, vrijedi za izvršne direktore. To znači da financijska izvješća sastavljaju izvršni direktori u skladu s propisima o računovodstvu koja su dužna podnijeti upravnom odboru zajedno s izvješćem o stanju društva, bez odgađanja. Društvo može statutom predvidjeti da godišnja izvješća može utvrđivati glavna skupština ako upravni odbor prepusti da to učini ili kad upravni odbor ne dade suglasnost na spomenuta izvješća izvršnih direktora (čl.272.h u vezi s čl. 300.e st. 1. ZTD-a).

Zastupanje u odnosu prema van zakonodavac je u cijelosti povjerio izvršnim direktorima (čl. 272.m st. 1.). Jedino u prilikama kada bi izvršni direktori došli u sukob s društvom, tada društvo prema izvršnim direktorima zastupa izvršni odbor (čl. 272.m st. 2.).

d) Način rada upravnog odbora

Članovi upravnog odbora, na način određen statutom, biraju između sebe predsjednika i najmanje jednog zamjenika predsjednika. Za predsjednika i prvog zamjenika predsjednika upravnog odbora ne može biti izabrana osoba koja je istodobno izvršni direktor u društvu (čl. 272.i ZTD-a).

Upravni odbor može donijeti poslovnik o radu. Statutom se mogu urediti pojedina pitanja rada upravnog odbora i to ga obvezuje.

O sjednicama upravnog odbora vodi se zapisnik kojeg potpisuju predsjednik odnosno potpredsjednik (kako je navedeno u zakonu iako bi se u stvari radilo u zamjeniku), koji je vodio sjednicu. O samom vođenju, sadržaju i na prava upravnog odbora u vezi s time odgovarajuće se primjenjuje odredba čl. 264. st. 2. ZTD-a o načinu rada nadzornog odbora. Posebno treba naglasiti čl. 264. st. 2. reč. 4. koji izričito propisuje da postupanja protivno odredbama spomenutim u tom članku ne isključuju valjanost donijetih odluka.

Upravni odbor može imenovati povjerenstva radi pripremanja odluka koje donosi, pripremanja raznih izvješća, nadzora nad radom izvršnih direktora i si. Na imenovanje i ovlasti povjerenstava upravnog odbora odgovarajuće se primjenjuju odredbe čl. 264. st. 3. ZTD-a o načinu rada nadzornog odbora.

e) Sazivanje sjednica, sudjelovanje na njima i odlučivanje u upravnom odboru

Na sazivanje sjednica upravnog odbora, sudjelovanje na sjednicama upravnog odbora i na odlučivanje u upravnom odboru na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članka 265. ZTD-a o načinu rada nadzornog odbora (čl. 272.j ZTD-a). Prema tome svaki član upravnog odbora ili izvršni direktor može uz navođenje razloga i svrhe zatražiti da predsjednik sazove sjednicu odbora. Sjednica se mora održati unutar roka od 15 dana od kada je sazvana. Ako se ne udovolji tom traženju, član upravnog odbora ili izvršnog direktora mogu sazvati sjednicu odbora uz navođenje razloga sazivanja i dnevnog reda sjednice. Sjednice upravnog odbora treba u pravilu sazivati jednom tromjesečno, a mora ih se sazvati najmanje jednom polugodišnje.

Članovi upravnog odbora koji su i izvršni direktori u društvu ne sudjeluju u odlučivanju o imenovanju i opozivu imenovanja izvršnih direktora, njihovoj odgovornosti i odnosima s društvom. Članove upravnog odbora koji su izvršni direktori ne uzima se u obzir pri određivanju kvoruma ni većina potrebnih za donošenje odluka u tim stvarima.

Pri odlučivanju u upravnom odboru oni članovi upravnog odbora koji su ujedno i izvršni direktori u određenim okolnostima kao što su odlučivanje o imenovanju i opozivu izvršnih direktora, njihovoj odgovornosti i drugim odnosima s društvom, npr. kad se radi o njihovim pravima, ne mogu sudjelovati u odlučivanju. Isto tako oni članovi upravnog odbora koji su ujedno i izvršni direktori, bez obzira što su izuzeti od glasovanja u stvarima o kojima je naprijed bilo riječi, ne uzimaju se u obzir pri utvrđivanju kvoruma (najmanjeg broja nazočnih članova potrebnih za odlučivanje), kao i kod utvrđivanja većine potrebne za donošenje odluka. Npr. ako se upravni odbor sastoji od devet članova od kojih su četiri izvršni direktori, a za odluku je nužna natpolovična većina, za odluku je dovoljno da od pet neizvršnih direktora za odluku glasuju tri, jer se glasovi članstva koji su i izvršni direktori, ne uzimaju u obzir (čl. 272.j st. 4. ZTD-a).

Na dužnu pozornost i odgovornost članova upravnog odbora na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članka 272. ZTD-a (čl. 272.k ZTD-a).

f) IZVRŠNI DIREKTORI

U dualističkom ustroju uprava voditi poslove dioničkog društva, dok u monističkom ustroju poslove dioničkog društva vode izvršni direktori (čl.272.i st. 4. ZTD-a).

Upravni odbor imenuje jednog ili više izvršnih direktora na mandatno razdoblje određeno u skladu sa statutom, ali ne dulje od šest godina. Ako ih imenuje više, jednog od njih mora imenovati glavnim izvršnim direktorom (čl. 272.i st. 1. ZTD-a). Nije li u odluci o imenovanju što drugo rečeno, mandat glavnom izvršnim direktoru i izvršnim direktorima počinje s danom donošenja odluke o imenovanju bez obzira na upis u sudskom registru. Dozvoljeno je imenovanje zamjenika izvršnih direktora za što vrijedi ono što i za zamjenike članova uprave. Izvršnim direktorima mogu se imenovati i članovi upravnog odbora ali samo tako da većina članova upravnog odbora budu neizvršni direktori. Imenovanje izvršnih direktora mora se prijaviti za upis u sudski registar. Ako se izvršnim direktorima imenuju osobe koje nisu članovi upravnog odbora, moraju ispunjavati uvjete iz čl. 239. st. 2. ZTD-a. Statutom se mogu propisati i druga svojstva osoba koje se imenuje izvršnim direktorima i pobliže urediti način imenovanja od strane upravnog odbora.

Ako je imenovano više izvršnih direktora, oni su ovlašteni voditi poslove društva samo zajedno. Statutom ili poslovníkom o radu izvršnih direktora kojeg donese upravni odbor može se odrediti i drukčiji način vođenja poslova. Ovlasti koje su zakonom dane upravnom odboru ne mogu se prenositi na izvršne direktore. Izvršni direktori obvezni su registarskom sudu podnositi prijave za upis u sudski registar i podnositi odgovarajuće isprave kako je to ovim Zakonom propisano za članove uprave društva.

Za vođenje poslova društva i u povezanim društvima od strane izvršnih direktora, njihove ovlasti, obveze i odgovornost u vezi s time vrijedi ono što je ovim Zakonom propisano za upravu društva, ako odredbama o izvršnim direktorima nije određeno što drugo.

Ako iz izrađenih godišnjih ili periodičnih financijskih izvješća ili iz slobodne procjene izvršnih direktora proizlazi da društvo ima gubitak u visini polovine iznosa temeljnog kapitala, o tome moraju bez odgađanja izvijestiti predsjednika upravnog odbora. Isto vrijedi i za slučaj da društvo postane nesposobno za plaćanje ili prezaduženo.

Ima li društvo više izvršnih direktora, oni mogu donijeti poslovnik o svom radu osim ako to statutom nije stavljeno u nadležnost upravnog odbora ili ga taj organ donese. Statutom se mogu za izvršne direktore urediti neka pitanja koja se inače

uređuju poslovnikom, što ih tada obvezuje. Izvršni direktori usvajaju poslovnik o radu samo jednoglasno donesenom odlukom.

Ako se statutom ne odredi što drugo, upravni odbor može svojom odlukom u svako doba opozvati imenovanje izvršnih direktora. Time se ne dira u ugovor što su ga izvršni direktori sklopili s društvom.

Ne odredi li se statutom ili poslovnikom o radu što drugo, izvršni direktori su dužni izvješćivati upravni odbor u skladu s odredbama čl. 250. ZTD-a na način kako je uprava dužna izvješćivati nadzorni odbor i pripremiti godišnja i konsolidirana izvješća iz čl. 250.a i 250.b ZTD-a, koji se također odnosi i na obveze uprave prema nadzornom odboru.

Na izvršne direktore na odgovarajući se način primjenjuju odredbe čl. 244.a, 247. do 249. ZTD-a o ostavci, imenovanju od strane suda, sudjelovanju u dobiti i primanjima.

Isto tako na dužnu pozornost i odgovornost izvršnih direktora na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članaka 252., 273. i 273.a ZTD-a kojima je uređena odgovornost članova uprave u dualističkom ustroju. Propisi o izvršnim direktorima primjenjuju se i na njihove zamjenike.

3. Primjena kodeksa korporativnog upravljanja

Pored nastojanja zakonodavstva, da pretežno prisilnim normama odredi djelokrug rada organa dioničkog društva, očigledno je da na poslovanje društva djeluju i drugi čimbenici unutar društva (odnosi između dioničara, samih organa, zaposlenika, menadžera), ali i izvan društva (javne vlasti, vjerovnika i javnosti uopće), djeluju različiti interesi koji se zakonom ne mogu predvidjeti i zaštititi propisana je primjena kodeksa korporativnog upravljanja. Kodeksi imaju za cilj ponuditi dioničkim društvima preporuku kako dobro voditi društvo, uvođenje i primjenu dobre poslovne prakse, upute organima društva kako postupati u određenim prilikama, unositi u statute odredbe koje su se u praksi pokazale korisnim itd. Tako prema odredbi čl. 272.p ZTD-a Nadzorni, odnosno upravni odbor društva dionicama kojeg se trguje na uređenom tržištu dužni su osigurati da uprava, odnosno izvršni direktori društva u posebnom odjeljku godišnjeg izvješća o stanju društva navedu najmanje:

- a) podatke o kodeksu korporativnog upravljanja koji ga obvezuje i/ili o kodeksu korporativnog upravljanja koje društvo dobrovoljno primjenjuje i/ili o praksi korporativnog upravljanja koju primjenjuje izvan onoga što se traži propisima te podatke o tome gdje su objavljeni odgovarajući kodeksi korporativnog upravljanja odnosno praksa korporativnog upravljanja koju primjenjuje,
- b) odstupa li društvo od kodeksa korporativnog upravljanja navedenih pod a) i objašnjenja u kojem to dijelu čini te razloge tog odstupanja,
- c) opis osnovnih obilježja provođenja unutarnjeg nadzora u društvu i upravljanja rizicima u odnosu na financijsko izvještavanje,

- d) podatke o značajnim neposrednim i posrednim imateljima dionica u društvu, uključujući posredno držanje dionica u piramidalnim strukturama i uzajamnim udjelima, imateljima vrijednosnih papira s posebnim pravima kontrole i opisom tih prava, ograničenjima prava glasa kao što su ograničenja prava glasa na određeni postotak ili broj glasova, vremenska ograničenja za ostvarenje prava glasa ili slučajevi u kojima su u suradnji s društvom financijska prava iz vrijednosnih papira odvojena od držanja tih papira, pravilima o imenovanju i opozivu imenovanja članova uprave odnosno izvršnih direktora odnosno nadzornog, odnosno upravnog odbora i izmjeni statuta, o ovlastima članova uprave, odnosno izvršnih direktora, odnosno, nadzornog, odnosno upravnog odbora posebice o ovlastima da izdaju dionice društva ili stječu vlastite dionice,
- e) podatke o sastavu i djelovanju uprave, odnosno izvršnih direktora i nadzornog, odnosno upravnog odbora i njihovih pomoćnih tijela.

III. VOĐENJE POSLOVA U DRUŠTVU S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU

a) Osobe ovlaštene za vođenje poslove u društvu s ograničenom odgovornošću

U društvu s ograničenom odgovornošću ZTD vođenje poslova društva povjerava upravi. Njezin je položaj drukčiji od položaja uprave u dioničkom društvu, jer se za društvo s ograničenom odgovornošću može s velikim stupnjem autonomije društvenim ugovorom (u granicama koje postavlja Zakon) urediti koje poslove obavlja uprava, a što od toga za sebe pridržavaju članovi društva, dok su s druge strane za dioničko društvo strogo propisani odnos organa i njihove ovlasti.

Kako je društvo, kao i kod dioničkog društva nositelj poduzeća, vođenje njegovih poslova u prvome se redu sastoji od vođenja poduzeća koje ono ima. Uprava provodi one radnje koje su potrebne da bi se ostvario cilj društva, pri čemu Zakon neke i izričito navodi, kao npr.: da uprava ne smije članovima društva vratiti ono što su unijeli u društvo kao temeljni ulog niti na temeljni ulog obračunati i isplatiti kamate (čl. 406. st. 1. ZTD-a, da ne smije steći ni uzeti u zalog vlastiti poslovni udio društva osim pod uvjetima propisanim Zakonom (čl. 418. st. 1, 2. i 4), da mora sazvati skupštinu društva (čl. 442. st. 2) itd.

U nekim pitanjima podijeljeno je vođenje poslova društva između uprave i članova društva (skupštine). To je učinjeno kroz propisivanje nadležnosti skupštine (čl. 441. ZTD-a). Npr., izričito je propisano da skupština odlučuje o financijskim izvješćima društva, upotrebi dobiti i pokrivanju gubitka, o izboru i opozivu članova nadzornog odbora ako ga društvo ima, o povratu dodatnih uplata novca članovima društva te o sklapanju ugovora kojim društvo treba trajno steći stvari ili prava za koje plaća protuvrijednost višu od iznosa petine temeljnog kapitala društva (st.

ZTD izričito propisuje odgovornost uprave za uredno vođenje poslovnih knjiga i izradu financijskih izvješća društva (čl. 428. ZTD-a). Ta izvješća zajedno s izvješćem o stanju društva mora bez odgađanja dostaviti nadzornom odboru, ako ga društvo ima i skupštini društva. Ako se obavlja revizija financijskih izvješća, uprava mora uz

ta izvješća i izvješće o stanju društva dostaviti tim organima i izvješće revizora. Tako se Zakonom uloga uprave društva glede financijskih izvješća svodi na njihovu izradu i predočavanje skupštini. Tome treba dodati sve slučajeve u kojima se po Zakonu odluke donose izmjenom društvenog ugovora, jer to mogu učiniti samo članovi društva i to u posebno propisanom obliku (obliku javnobilježničke isprave). U pogledu vođenja poslova društva treba navesti povećanje temeljnog kapitala društva (čl. 457. st. 1. ZTD-a), smanjenje temeljnog kapitala (čl. 462. st. 1. ZTD-a), odlučivanje o prestanku društva (čl. 466. st. 1. točka 2. ZTD-a kao i u drugi slučajevima u kojima Zakon za neke stvari traži odluku skupštine ili članova društva. To su npr. slučajevi kada se odlučuje o sklapanju poduzetničkog ugovora i o njegovoj izmjeni (čl. 481. st. 1. ZTD-a), propisanim slučajevima otkaza) i raskida tog ugovora (čl. 485. st. 2. ZTD-a), o priključenju društva glavnome društvu ili o suglasnosti da se društvu priključi drugo društvo te o prestanku priključenja glavnome društvu (čl. 503. st. 1. i 2. ZTD-a), o pripajanju (čl. 536. st. 1. i čl. 549. st. 2. ZTD-a) i spajanju društava (čl. 548. st. 1. ZTD-a), podjeli društva (čl. 550.h st. 1. i čl. 550.r st. 1 ZTD-a), preoblikovanju društva (čl. 564. st. 1. i čl. 577. ZTD-a) i u drugim slučajevima navedenim u Zakonu. Po naravi stvari uprava ne može imenovati ni opozivati imenovanje članova uprave (čl. 441. st. 1. točka 3. ZTD-a). Isto tako ona ne bi mogla odlučivati o mjerama za ispitivanje i nadzor nad time kako vodi poslove društva (čl. 441. st. 1. točka 7. ZTD-a). ZTD, doduše, u čl. 441. st. 2. propisuje da se ovlast za to društvenim ugovorom može dati i nekom drugom, a ne skupštini društva, ali se ni u kojem slučaju ne bi mogla dati upravi. Niti jedan od ovdje navedenih poslova u vođenju poslova društva ne spada u ovlasti uprave.

Članovi društva (Skupština) nadležna je i za postavljanje načela poslovne politike. Skupština ima, doduše, mogućnost na to utjecati davanjem uputa upravi, ali treba uzeti da ona mora o tome i odlučivati. Uprava priprema planove za rad poduzeća i podnosi ih skupštini koja mora o tome odlučiti. Postavljanje načela poslovne politike moglo bi biti u nadležnosti uprave onda kada joj tu nadležnost skupština prenese tako da je za to ovlasti općom odlukom ili pak da odlučuje samo o točno određenim pitanjima. Ako skupština postavi načela poslovne politike, uprava ih ne bi mogla mijenjati, nego je dužna po njima postupati. Stoga bi se moglo reći članovi društva (Skupština) vode poslove u širem smislu odnosno vode i strateške poslove.

S druge strane tekuće vođenje poslova spada u nadležnost uprave. Tu je riječ o sklapanju pravnih poslova i poduzimanju drugih radnji koje za sobom nosi poslovanje i poduzimanje takvih ustrojbenih mjera koje potpadaju pod uobičajeno upravljanje društvom. O poduzimanju neuobičajenih mjera, tj. takvih koje nisu pokrivena obavljanjem predmeta poslovanja, odlučuje skupština. Ako je odluka o tome u interesu članova društva, uprava mora sazvati skupštinu. To bi bilo poduzimanje mjera koje ne potpadaju pod predmet poslovanja utvrđen društvenim ugovorom, mjera koje proturječe načelima poslovne politike koje je utvrdila skupština (primjerice proizvodnja novih proizvoda, prenošenje proizvodnje u inozemstvo, promjena načina prodaje), mjera koje su iznimne zbog svog značaja ili rizika koji nose (primjerice prodaja pogona ili njegovog značajnog dijela, davanje velikog kredita, poslovi s pojedinim članom društva ili članom uprave ako su značajnog opsega odnosno neuobičajenog sadržaja ili nose velik rizik, sudjelovanje u tajnome društvu, prijenos udjela važnih društava kćeri), mjera pri čijem bi poduzimanju trebalo računati s protivljenjem članova društva kad bi oni znali da se te mjere poduzimaju.

b) Sastav i način rada uprave

Uprava društva sastoji se od jednoga ili više direktora.

Članovi društva svojom odlukom imenuju upravu društva, ako društvenim ugovorom nije predviđeno da je imenuje netko drugi u društvu. Ako se za člana uprave imenuje nekoga od njih, to se može učiniti i u društvenom ugovoru pa i za vrijeme dok je član uprave član u društvu. Nije li u odluci o imenovanju što drugo rečeno, mandat predsjedniku i članu uprave počinje s danom donošenja odluke o imenovanju bez obzira na upis u sudskom registru.

Ako se društvenim ugovorom odredi da se svi članovi društva imenuju članovima uprave, to se odnosi samo na one članove društva koji su to bili u vrijeme kada se odredba o tome unosila u ugovor. U društvenom ugovoru može se predvidjeti da će upravu imenovati i neko javnopravno tijelo.

Ako broj članova uprave padne ispod broja koji je društvenim ugovorom određen kao najmanji broj članova uprave da bi ona mogla voditi poslove društva i zastupati ga, a nisu određeni njihovi zamjenici, članovi društva moraju svojom odlukom bez odgađanja imenovati članove koji nedostaju. Do obavljenog imenovanja preostali članovi uprave obavljaju samo neodložne poslove. Društvenim se ugovorom može odrediti da za vrijeme dok članovi društva ne imenuju nove članove, nadzorni odbor može imenovati članove koji nedostaju. Ako otpadnu svi članovi uprave ili oni nisu u mogućnosti obavljati svoje dužnosti, nadzorni odbor je dužan članove uprave imenovati bez odgađanja.

Ako društvo nema nadzorni odbor ili ako on ne postupi onako kako je to propisano u prethodnome stavku ovoga članka, sud će na prijedlog zainteresirane osobe ili po službenoj dužnosti postaviti privremenog upravitelja. Njegova je dužnost da se brine oko imenovanja nove uprave, a do tada je ovlašten obavljati samo neodložne poslove. U pogledu naknade troškova i nagrade za rad privremenog upravitelja na odgovarajući se način primjenjuje odredba članka 245. st 3. ZTD-a, koji se odnosi na upravu dioničkog društva.

Članovi društva mogu svojom odlukom u svako doba opozvati članove uprave. Ako je društvenim ugovorom predviđeno da članove uprave imenuje nadzorni odbor, on je, nije li tim ugovorom drukčije određeno, ovlašten i za opoziv njihova imenovanja.

Predsjednik i član uprave mogu dati ostavku neovisno o zahtjevu za naknadu štete koji društvo zbog toga može imati prema njima iz ugovora koji su sklopili s društvom. Za prestanak članstva u upravi nije potrebna odluka u društvu. Ne proizlazi li iz izjave kojom je ostavka dana što drugo, ona djeluje, ako za nju postoji važan razlog, od dana kada je izjavljena društvu, u protivnom tek po proteku 14 dana od tog dana.

Ostavka se izjavljuje u pisanom obliku skupštini društva, ako je bila najavljena u dnevnom redu skupštine, a ako je društvenim ugovorom nadzorni odbor, kada ga društvo ima, ovlašten za imenovanje članova uprave, tom odboru ili svim članovima društva ili članu društva koji je društvenim ugovorom ovlašten imenovati predsjednika odnosno člana uprave društva. O ostavci se mora obavijestiti sve ostale članove uprave, a ako društvo ima nadzorni odbor, njegova predsjednika.

Zakon o trgovačkim društvima prepušta da se društvenim ugovorom uredi način rada uprave društva koja se sastoji od više članova (čl. 422. st. 3. ZTD-a). Pri tome propisuje supsidijarno rješenje, za slučaj da se to tim ugovorom ne učini, po kojemu svi članovi uprave zajedno poduzimaju radnje potrebne za vođenje poslova društva, osim onih za koje postoji opasnost od toga da se pravodobno ne poduzmu (st. 4). Tada ih može poduzeti i jedan član uprave, ali bi o tome morao odmah izvijestiti sve ostale članove. Kada je svaki član uprave društvenim ugovorom ovlašten pojedinačno poduzeti radnju vođenja poslova društva, ne smije je poduzeti ako se nakanjenoj radnji usprotivi neki od članova uprave. Samo se društvenim ugovorom može odrediti drukčije. Ako se način rada uprave ne uredi društvenim ugovorom, niti je nešto od toga uređeno Zakonom, može to učiniti uprava donošenjem posebnog akta (čl. 422. st. 3. ZTD-a) To se može urediti Poslovníkom kao i kog dioničkog društva.

Uprava djeluje tako da se pri donošenju odluke moraju suglasiti svi njezini članovi. Nije dovoljno da to učine samo oni članovi uprave koji sudjeluju u odlučivanju ili su nazočni na sjednici na kojoj se odlučuje, ako to nisu svi članovi. Zakon propisuje zajedničko djelovanje i sukladno tome jednoglasnost u odlučivanju. To se primjenjuje onda ako se društvenim ugovorom drukčije ne odredi. Članovi se mogu suglasiti izričito ili konkludentno. Oblik njihova očitovanja volje nije propisan, pa ga se može dati u bilo kom obliku. Članovi uprave mogu donositi odluke usmeno, telefonom, telefaksom i drugim načinima izražavanja volje. Zato su valjani zaključci usvojeni na sjednicama na kojima nije pisan zapisnik. Odlučivati se može i izvan sjednice. Suglasnost o nekoj odluci jest očitovanje volje koje mora prispjeti ostalim članovima uprave da bi bilo valjano, jer od tada i djeluje. Zato član uprave ne može opozvati očitovanje volje ako se s time ne suglase svi ostali članovi uprave. Suglasnost se ne bi mogla dati paušalno za buduće radnje koje nisu točno predvidive.

Društvenim ugovorom ili poslovnikom mogu se predvidjeti i drukčija rješenja. Može se predvidjeti zajedničko vođenje poslova, s time da se ono izražava voljom većine, pojedinačno vođenje poslova bez ograničenja ovlaštenja, pojedinačno vođenje poslova po pojedinim područjima (proizvodnja, pitanja osoblja, financije itd).

Podjela poslova ima samo unutarnje značenje i ne oslobađa članove uprave od dužnosti nadziranja svega što se radi i u onim područjima koja su takvom podjelom poslova stavljena u djelokrug nekog drugog člana. Iza svega što poduzme jedan član uprave na temelju unutrašnje podjele poslova stoje svi članovi, uprava kao cjelina, i za to odgovaraju, pa odatle i obveza svakoga od njih da pazi na to što rade drugi članovi. Uz to postoji obveza članova da se međusobno obavještavaju.

Društvenim se ugovorom može odrediti da se odluke uprave donose većinom, običnom ili kvalificiranom. Ako su glasovi podijeljeni, prijedlog odluke nije prihvaćen, jer nije dobio većinu, ali se u društvenom ugovoru može predvidjeti da je pri tome odlučan glas određenog člana uprave, predsjednika ako ga uprava ima ili nekog drugog člana.

U ZTD-a za društvo s ograničenom odgovornošću za razliku od dioničkog društva nije propisano, da je u slučaju podijeljenih glasova odlučan glas predsjednika, ne predvidi li se neko drugo rješenje. Međutim, nema, međutim zapreke za to da se takvo rješenje predvidi društvenim ugovorom. Pored toga u društvenom ugovoru

može se odrediti da je za neke odluke uprave potrebna suglasnost nadzornog odbora, skupštine ili nekog člana društva, pa i osoba izvan društva.

Svi članovi uprave moraju provoditi donesenu odluku bez obzira kako su glasovali. Ako bi ona bila protivna propisima ili bi inače bila štetna za društvo, njihova se odgovornost ne isključuje samo time što su protiv nje glasovali. Oni moraju nakon što je odluka donesena poduzeti sve što je u njihovoj moći da spriječe provođenje odluke. Tako se moraju obratiti nadzornom odboru, ako ga društvo ima, i skupštini (članovima društva). Nisu se dužni obraćati trećima izvan društva, vlastima ni javnosti niti poduzimati druge izvanredne mjere da bi spriječili primjenu odluke, osim ako se očito radi o kažnjivim radnjama.

c) Odnos uprave i drugih organa

Položaj uprave u društvu s ograničenom odgovornošću za razliku od uprave dioničkog društva ograničen je hijerarhijskim položajem organa u društvu i uprava društva s ograničenom odgovornošću nema samostalnost.

Odnos uprave u vođenju poslova društva i ostalih organa društva bitno drukčiji nego što je to u dioničkom društvu. Kada društvo ima nadzorni odbor, društvenim se ugovorom može predvidjeti, a tako mogu odlučiti i skupština i nadzorni odbor, da se za pojedine radnje uprave traži suglasnost nadzornog odbora, pa je taj organ u vezi s tim u istom položaju kao nadzorni odbor dioničkog društva. Isto se pravo može dati i skupštini društva. Nadzorni odbor ima pravo imenovanja članova uprave ako mu skupština društva to pravo dade i ono ne proizlazi iz Zakona, kao što je s nadzornim odborom dioničkog društva. Nadzorni odbor je ovlašten na davanje obveznih uputa. Kod društva s ograničenom odgovornošću nije provedena tako stroga podjela nadležnosti među organima društva kao što je to s organima dioničkog društva.

Upravu društva s ograničenom odgovornošću mora postupati po uputama skupštine (članova društva) i nadzornog odbora te poštovati ograničenja postavljena društvenim ugovorom (čl. 422. st. 1. i čl. 427. st. 1. ZTD-a). Zakon ne daje pravo davanja uputa članu društva, ali mu se to pravo kao posebno pravo člana može dati društvenim ugovorom. Nije li mu takvo pravo dano, on ga ne može imati ni onda kada ima većinu u društvu. Skupština mora, prije davanja upute o tome donijeti odluku za koju je, ako nije drukčije određeno u društvenom ugovoru, dovoljna obična većina glasova. Iako je i za upravu društva s ograničenom odgovornošću propisano da djeluje na vlastitu odgovornost (čl. 422. st. 2. ZTD-a), s obzirom na to da se za opoziv uprave (za razliku od uprave dioničkog društva za koji je potreban važan razlog) primjenjuje vrlo liberalan režim opoziva bez važnog razloga, proizlazi da ona nema onako samostalan položaj kao uprava dioničkog društva i da su zbog toga za nju upute obvezne, i to ne samo one glede zastupanja, kako bi to na prvi pogled izgledalo na temelju citirane odredbe Zakona, nego i u svim pitanjima vođenja poslova društva.

Pravo davanja uputa i obveza da se po njima postupa služi provođenju poslovne politike poduzeća koje vodi društvo i kroz njih se osigurava utjecaj i djelovanja skupštine (članova) društva u vođenju poslova društva. Skupština daje upute prema svom nahođenju i tada djeluje kao organ, a ne kao skup pojedinih članova društva. Skupština može ovlastiti neko drugo tijelo u društvu (savjetodavni odbor) da daje

upute, dok Nadzorni odbor to pravo ima već na temelju Zakona. Uprava nije dužna postupiti po protuzakonitim uputama, jer su one ništave, ali mora postupiti po odlukama skupštine koje su pobojne, ali još nisu pobijane. Uprava je dužna postupiti po odlukama skupštine dok one postoje. Ako je jasno stavljeno na znanje da će se odluka pobijati, uprava mora prema okolnostima ocijeniti je li u interesu društva da postupi po uputama ili da ih ne slijedi. Smatra li uprava da upute nisu svrhovite, mora o tome izvijestiti skupštinu, iznijeti svoje sumnje i tražiti daljnje upute. Uprava nije dužna postupiti po uputama koje su u suprotnosti s javnopravnim obvezama članova uprave, primjerice ako bi se njihovim provođenjem povrijedili propisi o zaštiti okoliša ili porezne obveze. Obveza je članova uprave da aktivno radi u interesu društva i da se prema njemu lojalno ponašaju, što uključuje i odnos prema drugim organima društva. Uprava ne smije iskorištavati svoj položaj u vlastiti interes. To se ogleda i u zakonskim rješenjima kao potrebom za posebno odobrenje za davanje kredita članovima uprave i drugim osobama navedenim te posebno u zabrani članovima uprave da konkuriraju društvu.

IV. ZASTUPANJE DIONIČKOG DRUŠTVA I DRUŠTVA S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU

1. Osobe ovlaštene za zastupanje

Zastupanje kao dio vođenja poslova trgovačkog društva, pa tako i dioničkog i društva s ograničenom odgovornošću, kojim se djeluje prema trećima, prvenstveno je uređeno zakonom. Samo zastupanje kao što je i naprijed rečeno općenito za zastupanje pa tako i za dionička društva i za društva s ograničenom odgovornošću, može proizlaziti iz zakona, odluke nadležnog organa, statuta ili društvenog ugovora. Iako onaj tko je ovlašten za zastupanje društva crpi svoju ovlast neposredno iz zakona, odredba zakona nije dovoljna da bi neka osoba bila ovlaštena zastupati društvo. Tome treba dodati i akt kojim se toj osobi određuje položaj u društvu iz kojega proizlazi njezina ovlast za zastupanje. Iznimka je kod trgovačkih društava osoba u kojima članovi društva svoju ovlast crpe neposredno iz zakona, s tim da je mogu modificirati društvenim ugovorom. Zakon je mjerodavan za ocjenu može li se statutom ili društvenim ugovorom i u kojoj mjeri mijenjati ono što je za zastupanje uređeno zakonom.

Osobe ovlaštene zakonom za zastupanje dioničkog i društva s ograničenom odgovornošću upisuju se sudski registar. Time se trećima jasno stavlja do znanja tko je taj tko može za društvo davati pravno relevantna očitovanja volje, iako to ne mora biti dovoljno da bi se sa sigurnošću moglo ući u pravne odnose s tim društvom. Za tu ocjenu u nekom konkretnom slučaju bitna je pravna narav upisa u sudskom registru, koja je za ova društva deklaratorne naravi, što znači da netko primjerice postaje ili prestaje biti osoba ovlaštenim za zastupanje i prije nego što se to upiše u sudski registar. Osim toga moguće je da se podaci upisani u sudskom registru razlikuju od stvarnog stanja i zbog roka za podnošenje prijave vremena koje je potrebno registarskom sudu da postupi po prijavi i u sudski registar upiše učinjenu promjenu. Za sve to vrijeme u registru su upisane osobe ovlaštene zastupati koje to u stvari više nisu. Društvo može, ako to želi, odrediti i da ovlasti imenovanog člana uprave

počinju od dana upisa imenovanja u sudski registar. U tom slučaju nema razlike između stvarnog stanja i onog upisanog u sudskom registru.

U praksi najčešće nije tako, pa mandat imenovanoga člana uprave trgovačkog društva kapitala počinje prije nego što se njegovo imenovanje upiše u sudski registar. Kada bi upis imenovanoga člana uprave u sudski registar bio konstitutivne naravi, posljedica toga bila bi da društvo ne bi moglo valjano djelovati sve dok se ne obavi upis, jer nije riječ samo o ovlasti za zastupanje, nego i o obavljanju svih ostalih poslovnih ovlasti u društvu. Društvo bi tada do upisa imenovanja novih članova morala voditi uprava sastavljena od članova čije je imenovanje opozvano, koji nisu zainteresirani za vođenje poslova društva, pa taj posao mogu sabotirati ili ga voditi vrlo ležerno ne poduzimajući sve što je u interesu društva, čime mu mogu nanijeti štetu. Međutim, ako je trećem bilo poznato da osoba upisana u sudskom registru više nije ovlaštena za zastupanje, treći više nije u dobroj vjeri glede spomenutog podatka upisanog u sudskom registru pa se ne može pozvati na stanje upisa u tom registru (čl. 66. st. 3. ZTD-a).

Za dionička društva i društva s ograničenom odgovornošću, kao društva kapitala, za razliku od društava osoba, bitno je obilježje da imaju organe, pa da i u zastupanju društva djeluje njegov organ, a ne članovi. Članovi društva prema okolnostima mogu biti i članovi organa, ali im članstvo u društvu ne daje poseban položaj u organu društva ovlaštenom za zastupanje. Kada je netko ovlašten zastupati društvo na temelju zakona nije mu potreban neki drugi izvor za takvu ovlast. U tom slučaju ovlaštenik za zastupanje djeluje kao organ. Kada nekome daje punomoć da zastupa društvo, time na njega ne prenosi svoje ovlasti organa ili člana u društvu, nego ga pravnim poslom ovlašćuje da zastupa društvo. Zakonom se, dakle, određuje osoba koja je prva ovlaštena izjavljivati za društvo pravno relevantna očitovanja volje, pa i ona kojima u ime društva ovlašćuje druge da zastupaju društvo. Bez zakonom propisane ovlasti za zastupanje nije moguće djelovanje društva, ona je usko vezana uz postojanja pravne osobe i temelj je za ulazak u pravne odnose u koje društvo ulazi, promjenu i prestanak tih odnosa, za sudjelovanje u sudskim i arbitražnim postupcima te postupcima kod državnih organa i sl.

2. Zastupanje dioničkog društva

Zastupanje dioničkog društva kao i vođenje poslova ovisno je o ustrojstvu organa društva.

U dualističkom ustrojstvu organa društva, dioničko društvo zastupa uprava a u monističkom izvršni direktori (čl. 241. st. 1. i čl. 272.m ZTD-a). Kada je posebno Zakonom propisano, to društvo zastupaju nadzorni odbor odnosno upravni odbor i likvidatori.

U dioničkom društvu položaj organa ne temelji se na hijerarhiji. Svaki od njih je, uz manje iznimke, jedini ovlašten samostalno činiti ono za što je ovlašten zakonom. Kako je zastupanje poduzimanje pravnih radnji prema trećima, nije riječ o zastupanju kada jedan organ djeluje prema drugome. To je djelovanje unutar iste pravne osobe, a ne među različitim pravnim subjektima.

a) Uprava u dualističkom ustroju

Uprava je ovlaštena zastupati društvo u svim stvarima, ako zakonom u pojedinom slučaju nije izričito drukčije propisano. Zakon propisuje mogućnost da uprava ima jednog ili više članova. Ako ih je više, oni kao uprava djeluju skupno, kada je riječ o aktivnom zastupanju. Takvo je rješenje propisano Zakonom (čl. 241. st. 2. ZTD-a), ali se njime dopušta da se statutom odnosno odlukom nadzornog odbora, ako je za to ovlašten statutom, odredi i drukčije. Nije li na spomenuti način određeno drukčije i upiše li se više članova uprave u sudski registar, treba poći od toga da su ovlašteni djelovati samo skupno, kako je to propisano Zakonom.

Skupna ovlast za zastupanje može se ostvariti davanjem zajedničkog očitovanja volje članova uprave, davanjem odvojenih, ali istoznačnih očitovanja, očitovanjem volje koje daje jedan član uprave, a da se ostali s time naknadno suglase. Ako je jedan član uprave zbog nekog razloga spriječen u obavljanju radnje zastupanja, ta se radnja ne može poduzeti dok se i on ne uključi u njezino poduzimanje. Prestane li netko konačno biti članom uprave opozivom ili zbog nekog drugog razloga prestanka njegova mandata u upravi, ostali članovi uprave imaju ovlast zastupati društvo. No, to neće biti moguće ako broj članova uprave padne ispod onoga koji je određen statutom ili odlukom nadzornog odbora kao potreban za zastupanje društva. Ostane li samo jedan član uprave, on je ovlašten zastupati društvo i to treba upisati u sudski registar. Ako je u statutu predviđeno da društvo mogu zastupati samo najmanje dva člana, a u upravi ostane samo jedan, uprava neće moći zastupati društvo tako dugo dok se ne imenuje i drugi član.

S druge strane za razliku od spomenutih radnji aktivnog zastupanja, kod pasivnog zastupanja kod očitovanja trećih prema društvu (npr. opomena, prigovora, postavljanja rokova, obavijesti o manama, zahtjeva za plaćanjem i sl.) dovoljno je da treća osoba dade očitovanje volje i samo jednome od članova uprave pa da se smatra kako je to učinjeno prema društvu. Svako saznanje ili subjektivna pretpostavka koja se ostvari kod jednog člana uprave ima učinak za društvo bez obzira na to što se to nije ostvarilo i kod drugih članova. Stoga ako je jedan član nešto znao ili morao znati, smatra se da je to znalo ili moralo znati društvo.

b) Nadzorni odbor u dualističkom ustroju

Nadzorni odbor je ovlašten zastupati društvo prema članovima uprave (čl. 268. ZTD-a). Tu se ne radi o odnosima između dvaju organa društva, nego o odnosima između društva i osoba koje čine jedan organ (upravu), dakle o odnosima između različitih pravnih subjekata. Kako je uprava po Zakonu ovlaštena voditi poslove društva, pa u okviru toga i zastupati ga, ona to po naravi stvari ne može činiti kada su u pitanju odnosi društva s njezinim članovima (primjerice sklapanje ugovora kojim se uređuju odnosi članova uprave i društva, u sporovima koje društvo vodi s nekim od članova uprave, davanje očitovanja volje društva prema članovima uprave kao što je priopćavanje imenovanja, opoziva imenovanja i sl.). Ne može se očekivati da bi uprava postupala uvijek u interesu društva kada bi ga zastupala prema nekome od svojih članova. To je posebice slučaj s upravom koja ima samo jednog člana, jer bi se na obje strane tada našla ista osoba, jednom kao strana u pravnom odnosu, kao adresat očitovanja volje društva i sl., a drugi put kao zastupnik društva.

Zakon o trgovačkim društvima na nekim mjestima daje ovlast nadzornom odboru da zastupa društvo u nekim posebnim pitanjima. Tako primjerice propisuje da svi članovi tog organa zajedno s članovima uprave podnose prijavu sudu za upis društva u sudski registar (čl. 186. ZTD-a), da nadzorni odbor zajedno s upravom zastupa društvo u sporovima u povodu tužbe kojom se pobija neka odluka glavne skupštine, s time da u slučaju kada tužbu podigne uprava ili neki njezin član nadzorni odbor sam zastupa društvo, a nije ga ovlašten zastupati kada tužbu podigne nadzorni odbor ili neki njegov član (čl. 363. st. 2. ZTD-a), da nadzorni odbor može podnijeti zahtjev sudu za imenovanje likvidatora (čl. 371. st. 3. ZTD-a).

c) Izvršni direktori u monističkom ustroju

Dioničko društvo zastupaju izvršni direktori na što se na odgovarajući način primjenjuju odredbe članka 241. i 242. ovoga Zakona (čl. 272.m ZTD-a), kojima se uređuje opseg i način zastupanja od strane uprave u dualističkom ustroju, kako je naprijed navedeno, pa nije potrebno posebno ponavljati. Valja naglasiti da se Izvršni direktori potpisuju se u ime društva pri čemu moraju navesti tvrtku društva uz dodatak "izvršni direktor" (čl. 272.n).

d) Upravni odbor u monističkom ustroju

Upravni odbor zastupa društvo prema izvršnim direktorima u slučaju spora između društva i izvršnih direktora i to na način kako nadzorni odbor zastupa društvo prema upravi. Ovlasti upravnog odbora u zastupanju prema izvršnim direktorima su prisilna naravi i ne mogu se statutom zaobići. Zakon o trgovačkim društvima na nekim mjestima kao i nadzornom odboru daje ovlast i upravnom odboru da zastupa društvo u nekim posebnim pitanjima, kao npr. da svi članovi tog organa zajedno s članovima uprave podnose prijavu sudu za upis društva u sudski registar (čl. 186. ZTD-a). Sami razlozi za zastupanje prema izvršnim direktorima bili bi kao i kod zastupanja društva od strane nadzornog odbora prema upravi, pa stoga nije potrebno ponavljat, jer je to naprijed navedeno.

e) Likvidatori

Društvo u likvidaciji zastupaju likvidatori (čl. 375. st. 1. ZTD-a). Za njih vrijedi ono što je rečeno za upravu društva i za ovlast zastupanja kada se uprava sastoji od više članova. Razlika je u tome što se ovlast zastupanja, kada društvo ima više likvidatora, može drukčije urediti, osim statutom i odlukom nadzornog odbora kada je na to ovlašten statutom, i odlukom suda, ako ih je on imenovao. Za razliku od uprave likvidator može biti i pravna osoba (čl. 371. st. 2. ZTD-a). S obzirom na takav položaj likvidatora propisano je da likvidaciju provode članovi uprave kao likvidatori, ako se statutom ili odlukom glavne skupštine likvidatorima ne imenuju druge osobe ili ako ih pod uvjetima propisanim zakonom ne imenuje sud.

f) Stečajni upravitelj

Nakon otvaranja stečajnog postupka nad dioničkim društvom, prava organa društva, kao stečajnog dužnika, prelaze na stečajnog upravitelja (čl. 159. st. 1. Stečajnog zakona), pa tako ovlasti za zastupanje. Dakle, nakon otvaranja stečajnog postupka društvo zastupa stečajni upravitelj sukladno pravilima koje uređuje Stečajni zakon.

g) Izvanredni povjerenik

Prema Zakonu o postupku izvanredne uprave u trgovačkim društvima od sistemskog značaja za Republiku Hrvatsku (NN 32/17), nakon otvaranja postupka izvanredne uprave prava i obveze organa društva prelaze na izvanrednog povjerenika (čl. 37.) koji ima prava i obveze organa dužnika i on zastupa društvo (dužnika) samostalno i pojedinačno (čl. 12. st. 1. i 2.).

3. Zastupanje društva s ograničenom odgovornošću

a) Uprava

Društvo s ograničenom odgovornošću također zastupa uprava (čl. 426. st. 1. ZTD-a). U slučajevima kada to Zakon izričito propisuje, društvo zastupaju nadzorni odbor, ako ga društvo ima, ili skupština i u likvidaciji društva, likvidatori.

Iako u društvu s ograničenom odgovornošću, za razliku od dioničkog društva, postoji hijerarhijski odnos organa, to ne utječe na zakonom određenu ovlast za zastupanje društva. Tu vrijede gotovo ista rješenja kao i glede zastupanja dioničkog društva.

Za ovlast uprave da zastupa društvo vrijedi ono što je rečeno glede ovlasti uprave dioničkog društva. To se odnosi i na upravu koja ima više članova. Razlika je u tome da se zakonom određena ovlast uprave s više članova može drukčije urediti društvenim ugovorom, a ne statutom, jer ga društvo s ograničenom odgovornošću nema. Ako uprava ima više članova, društvenim se ugovorom mogu ovlasti za zastupanje urediti tako da se ne traži skupno zastupanje koje se primjenjuje kao supsidijarno rješenje. Jedino se ne može odrediti drukčije od onoga što je glede pasivnog zastupanja propisano u čl. 426. st. 4. ZTD-a, o čemu je već bilo riječi u izlaganjima o ovlasti uprave dioničkog društva.

Iz odredbe ZTD-a da se zastupanje društvenim ugovorom može urediti drugačije ili da način zastupanja društva mogu odrediti skupština ili nadzorni odbor, značilo bi da za svaku promjenu potrebno je izmijeniti i društveni ugovor. Ako u društvenom ugovoru nije što drugo određeno, odluka skupštine o određivanju oblika zastupanja donosi se običnom većinom, tj. većinom danih glasova. Ne bi se, međutim, moglo prepustiti članovima uprave da sami odrede kako će zastupati društvo. Oni su ipak zakonom ovlašteni da ga zastupaju, pa su stoga i promjene u tome moguće samo onda i onako kako je to propisano zakonom.

b) Nadzorni odbor

Kada društvo ima Nadzorni odbor on zastupa društvo prema članovima uprave (čl. 439. u vezi s čl. 268. ZTD-a). U svezi tog zastupanja na odgovarajući se način primjenjuju pravila o zastupanju kao kod dioničkog društva. Nadzorni odbor zastupa društvo i u slučaju kada tužbu za utvrđenje ništavosti odluke skupštine podiže uprava ili netko od njezinih članova (čl. 448. st. 1. ZTD-a

c) Skupština društva

Kada društvo nema nadzorni odbor Skupština društva zastupa društvo prema članovima uprave iako to nije propisano zakonom ali bi proizlazilo iz naravi stvari budući da osim skupštine društvo u tom slučaju nema nijedan drugi organ koji bi mogao zastupati društvo prema članovima uprave. Uprava to ne bi mogla činiti iz razloga o kojima je bilo riječi u izlaganjima o zastupanju dioničkog društva prema članovima uprave. U stvarnosti bi bilo tako da na temelju odluke skupštine očitovanje volje u ime društva daje predsjednik skupštine ili netko koga skupština ovlasti.

d) U slučaju stečaja, likvidacije ili imenovanja izvanrednog povjerenika ovlasti i način zastupanja bio bi kao i kod dioničkog društva, o čemu je naprijed bilo riječi.

4. Zastupanje na temelju odluke nadležnog organa

U slučajevima kada u dioničkom društvu ili društvu s ograničenom odgovornošću dođe do poremećaja redovitog tijeka djelovanja i nemogućnosti zastupanja koji bi mogli dovesti do blokiranja rada društva osobu ovlaštenu za zastupanje društva pravne osobe može se odrediti aktom nadležnog organa koji nije organ samog društva o čijem je zastupanju riječ.

Tako je u ZTD propisano da je trgovački sud ovlašten imenovati člana uprave dioničkog društva, odnosno izvršne direktore kada se za to ispune pretpostavke, čime, iako je riječ o osobi koja je po zakonu ovlaštena poduzimati radnje zastupanja društva, zapravo imenuje osobu ovlaštenu za zastupanje na način koji u tome društvu nije redovit. Ako, naime, u dioničkom društvu neki član uprave, odnosno izvršni direktor, nije imenovan, u hitnom ga slučaju na zahtjev zainteresirane osobe (članova organa društva ili vjerovnici), imenuje trgovački sud na čijem je području sjedište društva upisano u sudskom registru (čl. 245. i čl. 272.o ZTD-a). Sud to čini u izvanparničnom postupku. Hitnost postoji onda kada treba ukloniti stanje u kojemu društvo nema organ za vođenje poslova. Ona postoji ako zbog činjenice da nisu imenovani svi članovi uprave, odnosno izvršni direktori, prijeti znatna šteta društvu, dioničarima, zaposlenicima, vjerovnicima ili javnom interesu, a nadzorni odbor, odnosno upravni odbor ne može ili ne može dovoljno brzo djelovati.

Član uprave ili izvršni direktor, kojeg postavi sud ima položaj onoga člana uprave ili izvršnog direktora umjesto kojega je imenovan i ima iste ovlasti za zastupanje koje je imao i taj član, odnosno izvršni direktor. Ostaje članom uprave ili izvršni direktor dok nadležni organ društva ne imenuje novoga člana, odnosno izvršnog direktora.

Kod provođenja likvidacije društva na zahtjev nadzornog odbora, odnosno upravnog odbora ili dioničara koji imaju udjele što zajedno čine dvadeseti dio

temeljnog kapitala društva ili 40.000.000,00 kn, trgovački sud na čijem je području sjedište dioničkog društva upisano u sudskom registru, ako za to postoji važan razlog, imenuje ili opoziva likvidatore. To mogu tražiti samo oni dioničari koji učine vjerojatnim da su najmanje tri mjeseca imatelji dionica društva (čl. 371. st. 3. ZTD-a).

Isto tako sud je ovlašten postaviti privremenog upravitelja u društvu s ograničenom odgovornošću kada se za to ispune zakonske pretpostavke, koji je tada, iako ograničeno, ovlašten poduzimati i radnje zastupanja društva. Ako, naime, uprava ima manji broj članova od onoga koji proizlazi iz društvenog ugovora (ako je u njemu određen najmanji broj članova uprave) da bi uprava mogla voditi poslove društva i zastupati ga, onaj tko je ovlašten imenovati upravu dužan je hitno imenovati članove koji nedostaju (čl. 423. st. 5. ZTD-a). Ako društvo nema nadzorni odbor ili ako on ne postupi onako kako je to propisano u prethodnome stavku ovoga članka, sud će na prijedlog zainteresirane osobe ili po službenoj dužnosti u izvanparničnom postupku postaviti privremenog upravitelja. Njegova je dužnost da se brine oko imenovanja nove uprave, a do tada je ovlašten obavljati samo neodložne poslove. Budući da je riječ o obavljanju poslova koje inače u društvu obavlja uprava, sud bi pri imenovanju morao uzeti u obzir i uvjete koji se po Zakonu i eventualno po društvenom ugovoru traže za osobu koja može biti imenovana u upravu društva.

Međutim, pri tomu valja voditi računa da je uprava podobna za djelovanje i obavljanje radnji zastupanja ako ima najmanje onoliki broj članova koji se traži za odlučivanje o vođenju poslova društva i za zastupanje. Za zastupanje je tako dovoljno da uprava ima i samo jednog člana ako je društvenim ugovorom predviđeno da se društvo može zastupati i radnjama samo jednog člana uprave.

Trgovački sud može u društvu s ograničenom odgovornošću imenovati likvidatore, dakle osobe koje su ovlaštene zastupati društvo u likvidaciji. Ako uprava društva ne podnese registarskome sudu prijavu za upis nastanka razloga za prestanak društva ni na ponovni poziv da to učini, sud je ovlašten po službenoj dužnosti obaviti taj upis i imenovati likvidatore (čl. 470. st. 2. ZZTD-a). Prije toga dužan je upozoriti upravu da će to učiniti ako uprava ne postupi kako se od nje traži ni u naknadnome roku koji joj je za to postavljen. Sud je i inače ovlašten na prijedlog nadzornog odbora, ako ga društvo ima, ili članova društva čiji temeljni uložni čine najmanje deseti dio temeljnog kapitala ili manji dio određen društvenim ugovorom iz važnog razloga pored postojećih likvidatora ili umjesto njih imenovati druge (čl. 471. st. 1. ZTD-a).

Pored navedenih ovlasti za imenovanje članova uprave u društvenom se ugovorom može predvidjeti da upravu društva s ograničenom odgovornošću imenuje neko javnopravno tijelo (čl. 423. st. 4. Zakona), kao npr. Republika Hrvatska, županija, grad fond za privatizaciju. To bi se prvenstveno odnosilo na društva od posebnog interesa li se pri ne misli na slučajeve kada su spomenute pravne osobe članovi društva. One tada to pravo ostvaruju u skupštini ili ga mogu dobiti društvenim ugovorom na temelju ostvarenja članskih prava.

LITERATURA

1. Zakon o trgovačkim društvima
2. Zakon o obveznim odnosima
3. Zakon o sudskom registru
4. Stečajni zakon
5. Pravo društva knjiga prva i druga knjiga, društva kapitala - akademik Jakša Barbić
6. Komentaru Zakona o trgovačkim društvima - Andrija Eraković
7. Komentar Zakona o trgovačkim društvima - Gorenc, Filipović, Slakoper, Brkanić
8. Komentar Zakona o trgovačkim društvima - Vilim Gorenc, Vesna Buljan, Zlatko Ćesić, Vlado Brkanić
9. Trgovačka društva prema Zakonu o trgovačkim društvima - Zvonimir Slakoper, Vesna Buljan
10. Zakon o bankama
11. Zakon o postupku izvanredne uprave u trgovačkim društvima od sistemskog značaja za Republiku Hrvatsku